

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті досліджено підходи до формування економічної компетентності особистості у науковій літературі. Проаналізовано підходи, що пропонуються до розгляду та впровадження на всіх рівнях освітньої траєкторії. Аналіз та узагальнення дали змогу отримати уявлення про рівні знань, умінь та навичок особистості в галузі економіки, що очікуються як результат процесу формування економічної компетентності на кожному з рівнів освітньої траєкторії. Запропоновано гіпотезу щодо підходів до формування економічної компетентності студентів технічних спеціальностей.

Ключові слова: економічна компетентність, формування економічної компетентності, економічні знання, економічна освіта.

Постановка проблеми. Базові елементи економічної освіти мають змогу бути закладеними протягом відвідування дитиною дошкільного навчального закладу у віці 3–6 років. Прикладом такого підходу є програма Міжнародної фундації "Aflatoun International" (Нідерланди).

Беручи до уваги поточний стан впровадження основ економічної освіти в дошкільних навчальних закладах України, в межах даного дослідження приймаємо за доцільне вважати школу освітньою інституцією, що першою надає знання, що в подальшому складуть основу для формування економічної компетентності особистості.

Довгий час економічна освіта школярів здійснювалась у рамках вивчення економічної географії [1], і, зазвичай, вчителями географії. Внаслідок чого, економіка не була пріоритетним предметом у загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ). Це не давало можливості сформувати у школярів відчуття та усвідомлення важливості економічної складової причин, перебігу і результатів процесів оточуючого середовища. Причиною цього є те, що більшість вчителів, які викладали економіку, самі не мають досвіду та відповідного світогляду для формування об'єктивного економічно свідомого світосприйняття учня.

Мета статті полягає в аналізі підходів до формування економічної компетентності особистості на всіх стадіях освітнього процесу в науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Формування професійних компетентностей майбутніх економістів розглядають в своїх роботах Ануфрієва О. Л., Болюбаш Н. М., Борисенко Л. Л., Хоружий К. С. та ін. Аспекти формування базових економічних компетентностей учнів та студентів різних спеціальностей відображають у своїх роботах Амосов М. М., Андросова А. В., Вітер С. А., Воронцов Д. Д., Дудник Н. А., Жадан Р., Карась Ю. О., Ковтун Г. І., Косачова Л. Є., Мартиненко О. В., Нікітіна Л. А., Новікова Л. М., Овсюк Н. В., Тушко К. Ю., Чигиринська Н. В. та ін.

Сутність поняття "економічна компетентність" нами розглянуто у праці [2], тому метою даного дослідження є аналіз підходів до формування економічної компетентності особистості у розрізі вікових особливостей особистості.

Наприклад, Дудник Н. А. розглядає формування економічної компетенції дошкільників як психолого-педагогічну проблему [3]. Вона зазначає, що у дітей дошкільного віку завдяки вивченню основ економіки розвиваються такі уміння та навички: розвивається економічне мислення; краще засвоюються економічні поняття (потреби, природні ресурси, товари тощо); набуваються елементарні навички, що необхідні для існування в сучасному світі; створюються основи для подальшого глибокого вивчення економіки у школі; формуються мотиви до пізнання економічних знань [3: 106]. При цьому автор зазначає, що в таких умовах у дітей дошкільного віку "збагачується дитячий словник, починають розвиватися почуття власної гідності, вміння чесно змагатися і не боятися програвати, прагнення доводити розпочате до кінця, здоровий інтерес до грошей" [3: 106].

Також Дудник Н. А. наголошує на тому, що завдяки введенню в життя дітей дошкільного віку елементів економічних відомостей, у них закладаються передумови економічного мислення [3: 107]. Внаслідок чого, у дітей цього віку починають проявлятися елементи дедуктивного мислення, а також мова виступає у ролі регулятора поведінки та діяльності дітей. У результаті діти старшого дошкільного віку (5–6 років) мають змогу розуміти такі поняття, як "ціна", "гроші", "сімейний бюджет" (при цьому розрізняючи дохід та витрати), та інші, що є основою у формуванні економічної компетентності дошкільнят [3: 107].

Інший науковець – Курак Е. А. зазначає, що одним з визначних факторів формування економічної компетенції є взаємодія з сім'єю, де проходить економічна соціалізація дитини. Даний процес ґрунтується на наявному сімейному досвіді: "Повсякденний облік сімейних витрат і доходів, правильне використання дорослими кожної копійки, дбайливе ставлення батьків до продуктів харчування та речей демонструють дитині повагу до праці, людей праці; формують дбайливе ставлення до всього, що створено людиною; вчать дитину раціональної організації праці" [4].

Дудник Н. А. також розглядає економічне виховання старших дошкільників у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. Науковець виділяє три педагогічні умови, виконання яких забезпечує формування економічного виховання у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. За першою педагогічною умовою автор розробила методiku ознайомлення дітей дошкільного віку з елементарними економічними уявленнями. Головним завданням даної методики автор вбачає початкове формування економічних уявлень, знань, умінь та навичок, що стосуються процесів виробництва, розподілення, обміну та споживання [5: 15–16]. Вона впровадила власну програму економічного виховання дітей, що має назву "Економіка для дошкільників". Вона складалася з таких тематичних блоків:

1. "Економіка моєї сім'ї" (сімейна економіка; сімейний бюджет: дохід і витрати); "Потреби людей";
2. "Світ грошей" (гроші, ціна);
3. "Ресурси" (виробництво корисних товарів);
4. "Світ товарів" (основи маркетингу) [5: 15–16].

Збагачення первинного економічного досвіду старших дошкільників – це є друга педагогічна умова формування економічного виховання за Дудник Н. А., яка реалізується шляхом використання творів художньої літератури та ситуацій з елементами економічних відносин, що є знайомими для дітей в житті. Таке використання сприяє формуванню економічного мислення та основ економічної поведінки. Автор умовно розділяє твори художньої літератури та усної народної творчості на наступні групи, які:

- допомагають розумінню потреб людини та способів їх задоволення;
- розкривають зміст та значення праці людини;
- звертають увагу на традиції народу і особливості ведення домашнього господарства;
- забезпечують можливість розуміння морально-економічних якостей людини, таких як економність, дбайливість, практичність тощо.

У процесі читання таких творів діти мали можливість почати пізнання світу економіки, відшукувати економічні явища у звичних життєвих ситуаціях [5: 15–16].

Третя педагогічна умова, що була виділена Дудник Н. А., це оволодіння батьками необхідними знаннями, уміннями, навичками економічного виховання дітей у сім'ї. Реалізація даної умови базувалась на засадах взаємодії, наступності та інтегрованості суб'єктів виховного процесу формування економічних знань та первинного економічного досвіду у дітей. Внаслідок впровадження цієї педагогічної умови відбулася допомога усвідомленню батьками першочергової ролі родини в економічному вихованні дітей та розкриттю ролі дошкільного навчального закладу в економічній соціалізації дітей. Також забезпечувалось ознайомлення батьків зі специфікою економічного виховання дошкільників та залучення до створення розвивального середовища для економічного виховання дітей [5: 15–16].

Косачова Л. Є. розглядає вплив формування економічної компетентності учнів молодших класів на фахову підготовку [6: 133]. Вона наголошує на формуванні економічного способу мислення та раціонального способу поведінки як основній меті шкільної економічної освіти [6: 133]. Автор відзначає, що учні молодшого шкільного віку мають змогу усвідомити значення культури праці в результаті засвоєння ними таких умінь, як: самостійне формулювання мети діяльності, складання плану власного трудового процесу, об'єктивне оцінювання кінцевих результатів праці, а також чесного та сумлінного ставлення до власних обов'язків у будь-якій трудовій діяльності [6: 134]. Все перелічене є запорукою формування підприємницької культури молодших школярів. Саме тому, у процесі формування культури праці, чи власне підприємницької культури, має знайти своє місце навчання елементів економічної діяльності [6: 134].

Косачова Л. Є. вважає, що одним із основних засобів формування основ підприємницької культури учнів молодших класів є проведення екскурсій у комерційні банки, приватні фірми, та на різноманітні підприємства, метою яких є розвиток у школярів умінь оцінювання різних економічних фактів і явищ у безпосередньому взаємозв'язку, ознайомлення із діями працівників певного підприємства [6: 134].

Як стверджує науковець, у процесі економічного виховання потрібно враховувати властиві йому принципи економії коштів та часу, праці та природних ресурсів [6: 134]. Поєднання процесу праці та власне економічного виховання, дозволяють сформувати в учнів молодших класів навички ощадливих та дбайливих витрат, та якості, що необхідні для подальшої трудової діяльності: відповідальності, підприємливості, суспільної активності, ініціативності, раціоналізаторських здібностей, особистого успіху тощо [6: 134]. На думку Косачової Л. Є., економічне виховання учнів молодшої школи має відіграти одну з основних ролей у формуванні якостей, що відповідали б суспільним вимогам та

інтересам, а також сприяли б всебічному розвитку особистості школяра. Вона робить висновок, що наведені підходи мають сприяти формуванню економічної компетентності учнів молодших класів та мають свій відбиток у подальшій фаховій підготовці не лише майбутніх економістів чи менеджерів, а й інших фахівців різних галузей [6: 135].

Овсюк Н. розглядає формування економічної компетентності учнів середньої та старшої ланки загальноосвітніх навчальних закладів у рамках таких етапів: "економічна підготовка учнів, передача їм базових знань з економіки, підготовка їх до виробничо-економічної діяльності в умовах різних видів власності, різноманітність форм організації праці; поглиблена підготовка в школах конкретного контингенту учнів, які виявляють цікавість до фінансово-економічної сфери діяльності і які планують навчатися у вищих навчальних закладах економічного профілю; передпрофесійна підготовка учнів у галузі економіки і бізнесу" [1].

Карась Ю. О. розглядає вирішення проблеми формування економічної компетентності старшокласників у три етапи [7]. На першому етапі автор розглядає загальну економічну підготовку школярів, що має за мету оволодіння базовим рівнем знань про економіку особи, сім'ї та загальну економіку. Даний рівень може бути реалізований в рамках початкової або середньої школи. В старшій школі учні мають ознайомитись із суттю фундаментальних явищ, властивих економіці загалом, таких як: виробничі ресурси, продукт, виробництво, економічні потреби, виробник, споживач, економічна ефективність [7]. На другому етапі передбачається поглиблена профільна економічна підготовка учнів старших класів, метою якої є підготовка абітурієнтів до вступу у вищий навчальний заклад (ВНЗ) економічного профілю [7]. Третій етап має на меті базову або початкову професійну підготовку старшокласників з економіки та бізнесу, а також формування навичок підприємницької діяльності. Все вище перераховане базується на зростаючих потребах економічної грамотності особистості, що має змогу почати свою розбудову шляхом ефективного засвоєння економічних знань учнями середньої школи. В майбутньому це дасть змогу людині і професіоналу приймати економічно ефективні рішення в особистому житті та професійній діяльності [7].

Карась О. Ю. також наводить добір навчального матеріалу з підручників природничого і суспільствознавчого циклів для формування економічних знань учнів старшої школи [8]. Вона робить висновки, що існують три форми подання економічних знань у загальноосвітніх навчальних закладах:

1. В окремому навчальному предметі "Економіка" та спецкурсах, що можуть доповнювати даний предмет.

2. У рамках навчальних курсів, ядро яких складає певна наука. Як приклад, автор наводить географію або історію. Зміст даних наук включає основи економічних знань як органічну і необхідну частину даних курсів.

3. У вигляді елементів економічних знань у рамках інших шкільних предметів, таких як хімія, математика, технології, мова і література, правознавство [8].

Автор узагальнює, що "економічні знання – це інформація, а економічна освіта – це процес оволодіння нею, формування навичок і вмінь зі збору, оцінки, узагальнення та її використання" [8].

Ковтун Г. І. та Мартиненко О. В. розглядають питання формування економічної компетентності учнів старшої ланки ЗНЗ. На думку науковців, формування економічних знань в учнів старшого шкільного віку має забезпечити оволодіння: навичками застосування економічних понять та визначення ознак таких понять; можливостями розуміння та пояснення сутності процесів економічного життя країни; уміннями обґрунтовано оцінювати суспільно-економічні явища, виявляти їх протиріччя та фактори, що сприяють розвитку господарства; вміннями узагальнення та аналізу економічних процесів та явищ, а також, характеризувати основні економічні показники; здатністю виділяти зв'язки між економічною діяльністю суспільства і іншими сторонами суспільного життя та визначати вплив політичних культурних та інших факторів на економіку [9: 140].

Вони зазначають, що формування економічної компетентності учнів старшої школи відбувається у процесі набуття широкого спектру економічних знань, умінь та навичок, усвідомлення, управління та вирішення проблемних ситуацій, які виникають у процесі навчання та повсякденного життя учнів. Процес розвитку економічної компетентності не тільки відображає рівень та глибину економічних знань учнів, але й удосконалює їх уміння та навички, а також особисті якості в розрізі становлення свідомої особистості економічного життя країни [9: 141]. Набуття економічних знань не має обмежуватись вивченням предмету "Економіка", а повинно забезпечувати знання економічних категорій та законів економіки, розуміння явищ та процесів економічного життя, результативніше та раціональніше мислення та діяльність в умовах сучасних економічних реалій, отримання відповідних персональних якостей, що сприятимуть ефективному застосуванню економічних знань в повсякденному житті та професійній діяльності [9: 143].

Андросова А. В. стверджує, що формування економічної компетентності старшокласників організовується в рамках цілісного педагогічного процесу у ході вивчення економічної географії, історії, суспільствознавства, елективних курсів з економіки у профільних класах. При цьому методи організації

навчального матеріалу та взаємозв'язаною діяльністю вчителя та школяра обираються у відповідності до контексту шкільного предмету та форми його організації [10].

Вітер С. А. наводить методичні аспекти формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах. Автор наводить своє визначення економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки – це "інтегрована професійно-особистісна характеристика фахівця, що визначає володіння необхідними компетенціями для успішного здійснення економічної діяльності або виконання професійних обов'язків, передбачених для первинних посад в галузі економіки на виробництві чи у сфері послуг відповідно до фахового спрямування" [11: 119]. Внаслідок такого тлумачення даного визначення, основною метою формування економічної компетентності студента автор розуміє "підвищення його професійної компетентності, яка дозволить реалізувати себе в професійно-економічній діяльності" [11: 119].

Популярність економічних спеціальностей серед абітурієнтів, що вступають до коледжів часто зумовлена бажанням бути причетними до економічних процесів держави, що виглядає для таких абітурієнтів пов'язаним з можливостями власного збагачення завдяки більшій заробітній платі у сфері економіки та міжнародної економічної діяльності. Відкриття власного бізнесу розглядається як альтернативний шлях використання економічної освіти з метою досягнення власних прагматичних економічних цілей [11: 119].

Автор вважає новий за змістом маркетинговий підхід до формування економічної компетентності актуальним в сучасній ринковій економіці, в якій трудова діяльність тісно пов'язана з економікою, її законами та закономірностями [11: 120].

Використання принципів маркетингу в навчанні вимагає тісного контакту з практикою, неперервного дослідження поточної ринкової ситуації. Також, пропонується необхідність проходження стажування на підприємстві, як одного з засобів ліквідації розриву між теоретичними знаннями, що отримуються студентами за допомогою підручників та лекційних занять та господарською економічною практикою. Іншим дієвим засобом підвищення якості економічної підготовки пропонується кооперація підприємств і навчальних закладів у галузі проведення спільних наукових розробок, спрямованих на модернізацію виробництва та організацію праці [11: 120–121].

Група науковців Попадинець О. В., Блага В. В. та Яцина В. В. розглядають проблему формування економічного мислення у студента технічного ВНЗ [12]. Вони стверджують, що економічне мислення не є лише набутими теоретичними економічними знаннями, а являє собою здатність свідомого застосування та використання у практичному житті, що, в свою чергу, формує модель економічної поведінки [12]. На думку авторів, "засвоєння економічних знань визначається рівнем теоретичної розробки економічної теорії, правильним підбором знань для засвоєння, рівнем теоретичної та методичної підготовки викладачів, інтересом учнів до економічної теорії, поєднанням різних ефективних форм навчального процесу" [12].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підводячи підсумки, можна констатувати, що формування економічних компетентностей особистості у різних вікових категоріях досліджувалось багатьма науковцями, а формування економічних компетентностей студентів технічних спеціальностей, що і є подальшим перспективним напрямком дослідження, доцільно базувати на матеріалах таких курсів, як "Економіка для не економістів" та їх зарубіжних аналогах: "Introductory economics". Прикладом таких курсів та матеріалів можна вважати роботу "The Economic Way of Thinking" Пола Хейне [13].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Овсюк Н. Формування економічної компетентності у процесі вивчення географії та основ економіки / Н. Овсюк // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 1. – С. 37–41.
2. Антонюк Д. С. Економічна компетентність студентів технічних спеціальностей та її структурні компоненти / Д. С. Антонюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2017. – Вип. 47. – С. 5–17.
3. Дудник Н. А. Формування економічної компетенції дошкільників як психолого-педагогічна проблема / Н. А. Дудник // Зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [гол. ред. Мартинюк М. Т.] – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – Ч. 3. – С. 103–109.
4. Курак Е. А. Экономическое воспитание дошкольников : примерная программа, перспективное планирование, конспекты занятий / Е. А. Курак. – М. : ТЦ Сфера, 2002. – 80 с.
5. Дудник Н. А. Економічне виховання старших дошкільників у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 "Теорія і методика виховання" / Н. А. Дудник. – Умань, 2016. – 23 с.
6. Косачова Л. Є. Вплив формування економічної компетентності учнів молодших класів на фахову підготовку / Л. Є. Косачова // Международные конференции : Дослідження та оптимізація економічних процесів. – "Оптимум". – НТУ "ХПИ", 2013. – С. 133–135.
7. Карась Ю. О. Проблема формування економічної компетентності старшокласників з огляду на вимоги сьогодення [Електронний ресурс] / Ю. О. Карась. – Режим доступу : URL : <https://www.undip.org.ua/upload/iblock/9b0/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C>

- %D0%90%20%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%9E%D0%87.pdf. – Назва з екрана.
8. Карась Ю. О. Добір навчального матеріалу з підручників природничого і суспільствознавчого циклів для формування економічних знань учнів старшої школи / Ю. О. Карась // Проблеми сучасного підручника. – Випуск 12. – 2012. – С. 769-774.
 9. Ковтун Г. І. До питання формування економічної компетентності учнів / Г. І. Ковтун, О. В. Мартиненко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 4. – С. 135–144.
 10. Андросова А. В. Формирование экономической компетентности старшеклассников : сущность, содержание, структура / А. В. Андросова // Вестник ТГУ. – Выпуск 11 (91), 2010. – С. 111–115.
 11. Вітер С. А. Методичні аспекти формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах / С. А. Вітер // Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology. – Vol. 7, 2013. – С. 36–41.
 12. Попадинець О. В. Щодо формування економічного мислення у студента технічного ВНЗ / О. В. Попадинець, В. В. Блага, В. В. Яцина // Шляхи забезпечення якості підготовки фахівців транспортної галузі : матер. Всеукраїнської наук.-метод. конф., 10 листопада 2015 р. – Харків : ХНАДУ, 2015. – С. 65–68.
 13. Heyne Paul The Economic Way of Thinking / Paul Heyne. – 2005. – 558 p.

REFERENCES (TRASLATED & TRANSLITERATED)

1. Ovsiuk N. Formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti u protsesi vyvchennia heoghrafiï ta osnov ekonomiky [Economic Competence Formation while Geography and "Basics of Economy" Studies] / N. Ovsiuk // Geografia ta osnovy ekonomiky v shkoli [Geography and Economy Basics at School]. – 2011. – Issue 1. – P. 37–41. (in Ukrainian)
2. Antoniuk D. S. Ekonomichna kompetentnist' studentiv tekhnichnykh special'nostei ta yii strukturni komponenty [Economic Competence of the Students of the Technical Specialties and Its Structural Components] / D. S. Antoniuk // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidgotovtsi fakhivtsiv : metodologïia, teoriia, dosvid, problemy [Modern Information Technologies and Innovative Methodologies of Teaching in Professionals' Development : Methodology, Theories, Experience, Problems]. – 2017. – Issue 47. – P. 5–17. (in Ukrainian)
3. Dudnyk N. A. Formuvannya ekonomichnoi kompetentsii doshkil'nykiv yak psykhologo-pedagoghichna problema [Formation of the Economic Competence of Preschool Children as a Psychological-Pedagogical Problem] / N. A. Dudnyk // Zb. nauk. pr. Umans'kogo derzh. ped. un-tu imeni Pavla Tychny [Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University Journal] / [гол. ред. Маргінюк М. Т.] – Uman' : PP Zhovtyi O. O., 2014. – Part. 3. – P. 103–109. (in Ukrainian)
4. Kurak E. A. Ekonomicheskoe vospitanie doshkol'nikov : primernaia programma, perspektivnoe planirovanie, konspekty zaniatii [Economic Upbringing of Preschool Children : Approximate Plan, Perspective Planning, Notes] / E. A. Kurak. – M. : TC Sfera, 2002. – 80 p. (in Russian)
5. Dudnyk N. A. Ekonomichne vykhovannia starshykh doshkil'nykiv u vzaiemodii doshkil'nogo navchal'nogo zakladu i simi [Economic Education of the Senior Preschool Children in Cooperation of the Educational Institution and the Family] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.07 "Teoriia i metodyky vykhovannia" / N. A. Dudnyk. – Uman', 2016. – 23 p. (in Ukrainian)
6. Kosachova L. Ye. Vplyv formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti uchniv molodshykh klasiv na fakhovu pidgotovku [The Influence of Junior School Pupils' Economic Competence on Vocational Training] / Kosachova L. Ye. // Mezhdunarodnye konferentsii : Doslidzhennia ta optymizatsiia ekonomichnykh protsesiv [International Conferences : Investigation and Optimization of the Information Processes]. – "Optymum" – NTU "KhPI", 2013. – P. 133-135. (in Ukrainian)
7. Karas' Ju. O. Problema formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti starshoklasnykiv z oghliadu na vymogy siogodennia [Problem of Economic Competence Formation of High School Pupils Based on the Modern Times Requirements] [Elektronnyi resurs] / Ju. O. Karas'. – Rezhyim dostupu : <https://www.undip.org.ua/upload/iblock/9b0/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%90%20%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9Db%D0%AF%20%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%9E%D0%87.pdf>. – Title from the screen. (in Ukrainian)
8. Karas' Ju. O. Dobir navchal'nogo materialu z pidruchnykiv pryrodnychogo i suspil'stvoznavchogo tsyklyv dlia formuvannya ekonomichnykh znan' uchniv starshoi shkoly [Educational Materials Selection from the Books of Nature and Social Science for the Formation of Economic Knowledge of the High School Pupils] / Ju. O. Karas' // Problemy suchasnoho pidruchnyka [Problems of the Modern Textbook]. – Issue 12. – 2012. – P. 769–774. (in Ukrainian)
9. Kovtun Gh. I. Do pytannia formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti uchniv [On the Question of Pupils' Economical Competence Formation] / Gh. I. Kovtun, O. V. Martynenko // Pedagoghichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii [Pedagogical Science: Theory, History, Innovative Technologies]. – 2013. – Issue 4. – P. 135–144. (in Ukrainian)
10. Androsova A. V. Formirovanie ekonomicheskoi kompetentnosti starsheklassnikov : sushhnost', sodержanie, struktura [High School Pupils' Economic Competence Formation : Meaning, Content, Structure] / A. V. Androsova // Vestnik TGU [Tomsk State University Journal]. – Issue 11 (91), 2010. – P. 111–115. (in Russian)

11. Viter S. A. Metodichni aspekty formuvannia ekonomichnoi kompetentnosti molodshykh spetsialistiv u protsesi fakhovoi pidgotovky v agrotekhnichnykh koledzhakh [Methodical Aspects of Junior Specialists' Economic Competence Formation in the Process of Professional Study in Agro-Technical Collages] / S. A. Viter // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. –Vol. 7, 2013. – С. 36–41. (in Ukrainian)
12. Popadynets O. V. Shhodo formuvannia ekonomichnogo myslennia u studenta tekhnichnogo VNZ [To the Economic Thinking Formation of Technical University Students] / Popadynets O. V., Blaga V. V., Yatsyna V. V. // Shliakhy zabezpechennia yakosti pidgotovky fakhivtsiv transportnoi galuzi [The Ways to Quality Assurance of Specialists of Transport Sphere Training]: mater. Vseukrains'koi nauk.-metod. konf., 10 lystopada 2015. – Kharkiv : KhNADU, 2015. – P. 65–68. (in Ukrainian)
13. Heyne Paul The Economic Way of Thinking / Paul Heyne. – 2005. – 558 p.

Антонюк Д. С. Подходы к формированию экономической компетентности личности в научной литературе.

В статье исследованы подходы к формированию экономической компетентности личности в научной литературе. Проанализированы подходы, которые предлагаются к рассмотрению и внедрению на всех уровнях образовательной траектории. Анализ и обобщение дали возможность получить представление об уровнях знаний, умений и навыков личности в сфере экономики, которые ожидаются как результат процесса формирования экономической компетентности на каждом из уровней образовательной траектории. Предложена гипотеза относительно подходов к формированию экономической компетентности студентов технических специальностей.

Ключевые слова: экономическая компетентность, формирование экономической компетентности, экономические знания, экономическое образование.

Antoniuk D. S. Economic Competence Formation Approaches in the Scientific Literature.

The research has been started with the goal to analyze economic competence formation approaches described and offered for implementation in the scientific literature. The article is a part of the research dealing with the problem of finding an efficient way to form the economic competence of the technical specialties students and professionals. The whole educational trajectory of economic competence formation including pre-school, all school levels, college and the university was observed in the article. Approaches to and expected results of economic literacy for each educational level were studied. Specific development programs, sets of materials and the ways educational institutions interact with pupils, students, parents and potential employers developed by the scientists to form economic competence were analyzed. Due to analysis and generalization, the understanding of the economic knowledge, skills and proficiency levels expected as the result of economic competence formation on each educational trajectory level was formed. Also the recommendations to all parties involved in economic competence formation were highlighted. The future research and development in the area of economic competence of the technical specialties students and professionals are important and necessary for the society and economy of the post-transformative countries. The study of the foreign experience and the activities formation plan were defined as the directions for the future research. Also "Economics for non-economists" courses were suggested as a potential basis to form the economic competence of the technical specialties students and professionals.

Key words: economic competency, economic literacy, economic competency formation, economic knowledge, economic education.